

- сприяння активному розвитку й функціонуванню малого інноваційного підприємництва, що є мобільнішим, більшою мірою спроможний до формування і використання інноваційного ресурсу у виробництві;

- створення умов конвергенції інноваційної інфраструктури та великих наукових і освітянських центрів задля формування потужного національного інноваційного ресурсу;

- активізація ендогенних та екзогенних джерел фінансування науково-технічної сфери як основної бази формування інноваційного ресурсу.

Шлях інтеграції України до Європейського Союзу вимагає наближення економічної системи до системи країн-членів, що зумовлює необхідність імплементації інноваційної моделі розвитку, прийнятої Євросоюзом за базової. Утвердження інноваційної моделі розвитку національної економіки призначене забезпечити її конкурентоспроможність, інноваційний поступ, а тому поступово стає імперативом державної політики України.

Література

1. Жукович І. А. Інноваційна діяльність в українській економіці. Сучасний стан та проблеми / І. А. Жукович, Ю. О. Рожкова, Г. М. Домброва // Статистика України. – 2008 р. – № 1. – С. 24-28.

2. Луциків І. В. Інноваційна діяльність в Україні : реалії сьогодення та перспективи розвитку / І. В. Луциків // Інноваційна економіка. – 2010. – № 4. – С. 23-26.

3. Савіна Г. Г. Математичне обґрунтування оптимального періоду впровадження технологічних інновацій / Г. Г. Савіна, О. В. Коровіна // Інвестиції : практика та досвід. – 2012. – № 9. – С. 24-27.

4. Саліхова О. Б. Державна політика окремих країн щодо розвитку національних високотехнологічних секторів. Уроки для України / О.Б. Саліхова // Економіст. – 2007. – № 9. – С. 61-64.

5. Семиноженко В. П. Яка інноваційна політика потрібна Україні? / В. П. Семиноженко // Наука та інновації. – 2011. – Т. 7. – № 1. – С. 41-44.

6. Ткаленко Н. В. Формування інноваційного ресурсу в умовах розбудови в Україні постіндустріального суспільства : дис. ... докт. екон. наук : 08.00.03 / Н. В. Ткаленко / Чернігівський національний технологічний університет. – 2015. – 480 с.

7. Федулова Л. І. Технологічна конкурентоспроможність економіки : виклики та шляхи для України / Л. І. Федулова // Економіст. – 2007. – № 12. – С. 30-33.

8. Шандра В. М. Шляхи використання в економіці України форм і методів технологічно оновлення в розвинених країнах / В. М. Шандра // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 6. – С. 31-38.

9. Шарко М. В. Формирование инновационного потенциала предприятий : монографія / М. В. Шарко. – Херсон : ФЛП Гринь Д.С., 2014. – 288 с.

10. Шерер Ф. М. Структура отраслевых рынков / Ф. М. Шерер, Д. Росс ; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 1997. – С. 608-609.

УДК 338.439

І.І. Румик

*кандидат економічних наук,
кафедра фінансів, обліку та аудиту,
Університет економіки та права «КРОК»*

Методичні підходи до оцінки ресурсного потенціалу продовольчого виробництва

У статті подано теоретичний аналіз сутності виробничого потенціалу в продовольчому підкомплексі. Досліджено його ресурсні складові. Обґрунтовано

практичні напрями стабілізації та підвищення ефективності продовольчого виробництва на основі аналізу вартісних методик оцінки потенціалу.

Ключові слова: потенціал, виробництво, методика, продовольство, оцінка, ресурси.

И.И. Румык

*кандидат экономических наук,
кафедра финансов, учета и аудита,
Университет экономики и права «КРОК»*

Методические подходы к оценке ресурсного потенциала производства продовольствия

В статье представлен теоретический анализ сущности производственного потенциала в продовольственном подкомплексе. Исследованы его ресурсные составляющие. Обоснованы практические направления стабилизации и повышения эффективности продовольственного производства на основе анализа стоимостных методик оценки потенциала.

Ключевые слова: потенциал, производство, методика, продовольство, оценка, ресурсы.

I.I. Rumyk

*PhD in Economics, Associate Professor
of Finance, Accounting and Audit Department,
“KROK” University*

Methodical approaches of the evaluation of resource potential of food production

In the article the theoretical analysis of the essence of production potential is carried out in a food subcomplex. Its resource elements are investigated. The practical ways of stabilizing and increases of efficiency of food production are grounded with the use of analysis of cost methods of potential estimation.

Keywords: potential, production, method, food supplies, estimation, resources.

Постановка проблеми

Сучасні зміни в системі господарювання, що відбуваються в умовах фінансово-економічної кризи, об'єктивно обумовили зростання нестабільності функціонування підприємств агропромислового комплексу та призвели до руйнації інтегрованої системи формування та використання виробничого потенціалу продовольчого забезпечення. Завдання з формування та оцінки виробничого потенціалу можуть бути вирішені тільки комплексно, забезпечивши стабільний розвиток підприємств і галузей в умовах нестабільного зовнішнього і внутрішнього середовища їх діяльності. Основним інструментом такого функціонування є корегування ресурсного співвідношення і раціональний перерозподіл ресурсів з урахуванням особливостей розвитку та специфіки інтеграційних механізмів у продовольчому підкомплексі.

Малоефективна сучасна система державного регулювання процесів формування виробничого потенціалу підприємств агропромислового комплексу, що призвела до зниження рівня їх ресурсозабезпеченості та спричинила зростання

диспропорцій між виробничими і переробними галузями, об'єктивно потребує подальшого теоретичного аналізу та обґрунтування практичних напрямів формування та оцінки ресурсного потенціалу для забезпечення продовольчої безпеки держави і населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Формування системи продовольчої безпеки передбачає взаємозв'язок і ефективну взаємодію між виробничими, переробними та обслуговуючими підприємствами, агропромисловою та зовнішньоекономічною діяльністю, забезпечення якості і безпеки продуктів харчування, досягнення раціональних норм споживання продовольства населенням. Усе це повинно базуватися на стабільному ресурсному забезпеченні діяльності суб'єктів господарювання на різних рівнях.

Аналіз публікацій з проблем методології визначення та методичних підходів до оцінки потенціалу [1-4] дав змогу узагальнити та адаптувати ці категорії до особливостей розвитку продовольчого виробництва. Вагомий внесок у теорію і практику, а також у методологію дослідження такого складного поняття, як виробничий потенціал, внесли вітчизняні та зарубіжні вчені О. Горяча [5], І. Золотих [6], С. Ішук [7], Ю. Левченко [8], Н. Побережна [9], В. Сергієнко [10], Т. Чевганова [11] та інші.

Незважаючи на значну кількість теоретичних і практичних напрацювань у вирішенні цієї проблеми, окремі питання залишаються дискусійними і потребують детальнішого обґрунтування з врахуванням особливостей сучасного розвитку.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Функціонування підприємств будь-якої галузі базується на наявності виробничих, матеріальних, фінансових, трудових та інших видів ресурсів, а також їх відповідності потребам виробничо-господарської системи. Оцінка потенційних можливостей і формування сприятливих умов для їхнього використання є основним напрямом економічної науки та практики щодо дослідження ефективної діяльності не тільки підприємств, а й цілих галузей, є передумовою успішного розвитку для виробництва експортоорієнтованої продукції.

Процеси трансформації форм власності та механізмів господарювання, розвиток конкуренції повинні орієнтувати суб'єктів на ефективні принципи господарювання. Однак результати їхньої діяльності свідчать, що тільки зміною форм власності розвиток ринку та ефективність агропромислового виробництва в цілому не забезпечуються. В умовах сучасних кризових явищ у суспільстві, що обумовлені як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами, недостатньо розроблено методи оцінки ефективності використання виробничого потенціалу і його складових – земельних, трудових та інших ресурсів.

Трактування суті та кількісного визначення виробничого потенціалу в економічній теорії та практиці має досить різні підходи. Наприклад, І. Лукінов, А. Онищенко, Б. Пасхавер виробничий потенціал визначають як «кількість та якість ресурсів, якими володіє та чи інша господарська система» [3]. На думку В.М. Свободіна виробничий потенціал – це «сукупність спільно функціонуючих ресурсів, які здатні виробляти певний об'єм продукції» [12]. Як зазначає С.О. Ішук, «виробничий потенціал – це складна, організована, динамічна система, яка формується з множин елементів, що перебувають у взаємозв'язку та взаємодії і виконують різні функції в процесі виготовлення продукції необхідної кількості та якості в терміни, визначені ринком» [7, с. 49].

Невідповідність державного регулювання та законодавчої бази умовам ринкової економіки, відсутність обґрунтованих методик оцінки потенціалу підпри-

емств як цілісних виробничих систем веде до деструктивних дій керівників, зниження вартості підприємств і доведення їх до банкрутства [4, с. 45-50].

У зв'язку з цим, дослідження виробничого потенціалу підприємств і галузей АПК, об'єктивний аналіз механізмів господарювання є надзвичайно актуальним завданням, яке потребує теоретико-методологічних підходів до оцінки їхнього потенціалу за рахунок оптимального залучення в діяльність усіх необхідних факторів виробництва з метою забезпечення продовольчої безпеки.

Формулювання цілей статті

Мета статті полягає в аналізі методичних підходів до оцінки ресурсного потенціалу продовольчого виробництва в ринкових умовах.

Вклад основного матеріалу дослідження

Успішний розвиток в умовах ринкової економіки потребує застосування ефективної методики оцінки результатів господарської діяльності в порівнянні з потенційними можливостями виробничих потужностей. Тому актуальним є питання вибору методу оцінки виробничого потенціалу, що дає змогу провести оцінку потенційних можливостей виробництва продукції на основі виявлення резервів росту потенціалу і забезпечення ефективності діяльності.

Сукупність ресурсів з урахуванням їхніх обсягів та якості визначає виробничі можливості підприємств і галузей. У зв'язку з цим виникає потреба визначення оптимальної їх сукупності з множини варіантів, адже в багатьох випадках існує можливість вибору і маневру ресурсами та їхньої певної видової трансформації. Варіанти поєднання ресурсів мають свої оптимальні пропорції, тому можливі надлишки ресурсів, які не задіяні в процесі виробництва та мають низьку ліквідність перетворення в інші ресурси. У такому разі виробничий потенціал підприємств і галузей буде визначатися сукупним потенціалом ресурсів, задіяних у процесі виробництва.

Наукова проблема визначення потенціалу будь-якої виробничої системи, на думку А.І. Попова [13, с. 55], розглядається як взаємопов'язана сукупність потенціалів: виробничого, агроресурсного, природно-ресурсного і біологічного.

Виробничий потенціал охоплює сукупність ресурсів, які безпосередньо використовуються при виробництві продукції за допомогою наявних технологій, що включають працю людей з певними знаннями, кваліфікацією та використовують технічні засоби для обробітку ґрунту, догляду за рослинами та тваринами. До нього відносяться переробні підприємства та виробнича інфраструктура служб і обслуговуючих підприємств.

До агроресурсного потенціалу належать природно-кліматичні ресурси, родючість ґрунтів та вміння їх використовувати. Природно-кліматичний потенціал включає клімат, ґрунти, водні ресурси тощо. Важливими напрямками дослідження природних ресурсів є обґрунтування потреби в них згідно з нормативами прогресивних, ресурсозберігаючих технологій, організації ефективного використання, методів управління природокористуванням.

У процесі конкретизації галузевої специфіки діяльності сільськогосподарських підприємств категорію природних ресурсів слід розглядати у безпосередньому зв'язку з екологічними ресурсами, які мають особливе значення в розвитку та результативності виробництва продукції, ефективності функціонування галузей АПК.

Важливість біологічного потенціалу полягає в можливості рослин і тварин створювати відповідну продукцію.

На нашу думку, застосування сукупності методів оцінки складових виробни-

чого потенціалу підприємств і галузей передбачає необхідність досліджень співвідношень між його величинами, розрахованими за допомогою різних методів по одному і тому ж об'єкту. У цілому можна виділити такі наукові підходи до оцінки виробничого потенціалу:

- сумарна грошова оцінка окремих видів ресурсів;
- оцінка ресурсного потенціалу за допомогою кореляційної моделі;
- нормативна оцінка шляхом стандартизації факторів ресурсів з подальшим їх зважуванням за допомогою математичних моделей і додаванням цих факторів;
- оцінка за допомогою індексного аналізу з розрахунком індивідуальних індексів забезпечення кожним видом ресурсів;
- оцінка за допомогою виробничих функцій;
- оцінка за допомогою оптимізаційних моделей.

Вибір методики оцінки потенціалу досліджуваних підприємств і галузей залежить від її цілей. У контексті досліджень цільовими напрямками оцінки виробничого потенціалу найчастіше виступають:

- аналіз інвестиційної привабливості підприємств і галузей з урахуванням наявних можливостей, перспектив нарощування і ефективності використання;
- вивчення механізмів інтенсифікації виробничого потенціалу підприємств в умовах нестачі власних і залучених фінансових ресурсів;
- розроблення шляхів виходу з кризи, перспектив стабілізації та розвитку підприємств і галузей з урахуванням наявного виробничого потенціалу.

Теоретичний підхід до інтерпретації категорії виробничого потенціалу, який пропонується нами для дослідження виробництва в цілому й аналізу конкретних підприємств, базується на загальній класифікації природних і економічних ресурсів. Беручи до уваги актуальність і важливість використання у виробничому процесі стратегії ресурсозбереження, для оцінки ефективності потенціалу підприємств і галузей у цілому пропонуємо застосовувати систематизований комплекс показників забезпечення ресурсами та ефективності їхнього використання в розрізі окремих їх видів.

З огляду на вищевикладене, на нашу думку, існують обґрунтовані об'єктивні передумови вважати, що виробничий потенціал формують чотири основні компоненти – природний, матеріально-технічний, економічний і соціальний.

Природна складова потенціалу визначається наявними земельними і водними ресурсами та сприятливими для виробництва продукції кліматичними умовами (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники забезпечення та ефективності використання природних ресурсів

Види ресурсів	Показники забезпечення ресурсами	Показники ефективності використання ресурсів
Земельні	Загальна площа Розораність землі Структура посівних площ Заходи зі збереження родючості ґрунтів	Урожайність і продуктивність Виробництво продукції на 100 га ріллі, на 100 с.-г. угідь, на 100 га зернових культур Вартість валової продукції Прибуток на 1 га Рентабельність виробництва
Водні	Обсяги споживання води Площі зрошувальних земель Об'єми водопостачання Норми зрошування	Приріст урожайності та продуктивності Досягнення планової урожайності

Джерело: власні дослідження автора

Структуру матеріально-технічних ресурсів формують будівлі, споруди, транспортні засоби, обладнання, паливно-енергетичні, будівельні матеріали, добрива, засоби захисту тощо (табл. 2).

Таблиця 2

Основні показники забезпечення та ефективності використання матеріально-технічних ресурсів

Види ресурсів	Показники забезпечення ресурсами	Показники ефективності використання ресурсів
Основні виробничі та оборотні фонди	Балансова вартість Знос основних фондів Структура основних та оборотних фондів Фондозабезпеченість Фондоозброєність	Фондовіддача Фондомісткість Норма прибутку Коефіцієнт оборотності оборотних засобів Тривалість одного обороту в днях
Енергетичні, у т.ч. пально-мастильні	Енергозабезпеченість Енергоозброєність Наявність ПММ Структура ПММ	Рівень електрифікації, % Рівень автоматизації, % Рівень використання енергоощадних технологій, %
Транспортно-технічні	Загальна кількість транспортно-технічних засобів Структура транспортно-технічних засобів Кількість автотранспорту Кількість тракторів Забезпеченість запасними частинами та ПММ Рівень технічного обслуговування	Рівень механізації, % Рівень зниження затрат праці, % Рівень зниження експлуатаційних витрат, % Рівень зниження поточних капітальних вкладень, % Строк окупності вкладень у нову техніку, років Коефіцієнт використання пробігу Коефіцієнт вантажопідйомності Обсяг перевезених вантажів
Добрива та засоби захисту	Загальна кількість добрив і засобів захисту Структура за видами Внесено органічних добрив Внесено мінеральних добрив Кількість оброблених рослин Кількість щеплених тварин	Приріст урожайності рослин Зниження падежу тварин Підвищення якості продукції Зниження втрат і захворюваності Досягнення планової урожайності та приростів

Джерело: власні дослідження автора

Економічні ресурси є основною складовою виробничого потенціалу діяльності підприємств і галузей, які безпосередньо забезпечують процес виробництва. Економічна складова формується залученими у виробництво матеріально-технічними та нематеріальними ресурсами, наприклад, фінансовими, підприємницькими, інформаційними тощо (табл. 3).

Соціальна складова – це сукупність трудових ресурсів, здатність керівництва, колективу та працівників підприємства чи галузі ефективно використовувати наявні ресурси. До трудових ресурсів належать постійні, сезонні та тимчасові працівники. Підвищення результативності агропромислового виробництва та кінцеві результати діяльності безпосередньо залежать від рівня кваліфікації кадрів і ефективності використання трудових ресурсів. Ці ресурси слід постійно поповнювати висококваліфікованими спеціалістами, інтелектуальними та підприємницькими ресурсами (табл. 4).

**Основні показники забезпечення та ефективності
використання економічних ресурсів**

Види ресурсів	Показники забезпечення ресурсами	Показники ефективності використання ресурсів
Фінансові	Вартість та обсяг власних фінансових активів Розмір децентралізованих фондів фінансових ресурсів Вартість і кількість залучених коштів Обсяги цільового фінансування Обсяг державної допомоги	Економічна рентабельність Рентабельність власного капіталу Фінансова стійкість Платоспроможність і ліквідність Виробництво продукції на одиницю фондів обігу Виробництво продукції на одиницю залучених коштів Середньозважена вартість капіталу Ефект фінансового левериджу
Інвестиційні	Обсяги інвестицій Структура інвестицій Обсяги прямих інвестицій	Зростання виробництва Питома вага нових технологічних ліній і видів продукції Беззбитковість виробництва Термін окупності Чиста теперішня вартість Внутрішня норма дохідності
Інформаційні	Наявність нормативно-правової бази Наявність джерел комерційної інформації Наявність і можливість отримання науково-методичної та виробничо-технологічної інформації	Підвищення ефективності господарювання Зростання виробництва продукції Рівень впровадження ресурсозберігаючих технологій Відсутність санкцій за порушення законодавства

Джерело: власні дослідження автора

**Основні показники забезпечення та ефективності
використання соціальних ресурсів**

Види ресурсів	Показники забезпечення ресурсами	Показники ефективності використання ресурсів
Трудові	Загальна кількість працівників Загальна кількість спеціалістів та їхня питома вага Рівень безробіття Рівень міграції Сезонність праці Коефіцієнт вибуття Плинність кадрів	Коефіцієнт залучення у виробництво Коефіцієнт використання трудових ресурсів Коефіцієнт використання робочого часу Загальний коефіцієнт використання робочого часу Виробництво продукції на 1 працівника, на 1 люд.-год.
Інтелектуальні	Кількість працівників із вищою освітою Кількість працівників із науковим ступенем Кількість нових пропозицій і розробок Кількість впроваджених нових технологій (техніки) і сортів Кількість патентів, ліцензій	Питома вага працівників із вищою освітою Питома вага працівників із науковим ступенем Рівень організації праці та управління Підвищення ефективності діяльності та кінцевих результатів

Джерело: власні дослідження автора

Складові виробничого потенціалу мають двоїсту сутність. Так, за функціональними ознаками вони є якісно однорідними, а за ступенем впливу на виробництво та його результати – нерівнозначні, адже деякі з них більше визначають кінцеві результати, інші мають значно менший вплив. Слід вказати, що значимість ресурсів не є постійною величиною, а змінюється залежно від залучення у виробництво нових елементів – інноваційних, інтелектуальних, інформаційних та інших ресурсів.

На нашу думку, доцільно застосовувати методичний підхід сумарної грошової оцінки складових частин виробничого потенціалу. Як сума ресурсів потенціал можна виразити за допомогою такої формули [1]:

$$P_{\text{в}} = \sum_{i=1}^n P, \quad (1)$$

де: $P_{\text{в}}$ – виробничий потенціал; P – i -й ресурс; n – кількість ресурсів.

Однак, просте сумування елементів потенціалу ускладнюється відмінностями в їхньому визначенні та неможливістю порівняти оцінки його складових. Тому вважаємо, що для врахування та уникнення цих недоліків ефективніше використовувати інтегральну оцінку. Отже, попередня формула буде мати так вигляд:

$$P_{\text{в}} = \sum_{i=1}^n Bp_i \sqrt[n]{\prod_{j=1}^n K_j}, \quad (2)$$

де: Bp – вартість i -го ресурсу відповідно до технології виробництва; K_j – коефіцієнт відповідності досягнутого рівня складової виробничого потенціалу до нормативної.

Як вважає І.Я. Коларж, для розрахунку величини виробничого потенціалу підприємств можна використовувати таку формулу [14, с. 30]:

$$P_{\text{в}} = Zp + Tp + MTr + \Phi p + Ip + INp, \quad (3)$$

де: $P_{\text{в}}$ – виробничий потенціал, грн; Zp – грошова оцінка земельних ресурсів, грн; Tp – грошова оцінка трудових ресурсів, грн; MTr – вартість матеріально-технічних ресурсів, грн; Φp – фінансові ресурси, грн; Ip – інвестиційні ресурси, грн.; INp – грошова оцінка інтелектуальних ресурсів, грн.

Більшість учених-економістів вважають, що виробничий потенціал неможливо визначити шляхом оцінки окремо взятого ресурсу, а виробничий процес можливий лише при їх взаємодії [1, с. 74]. Так, виробничий потенціал за ресурсного підходу не лише «представляє собою сукупність виробничих ресурсів цільового призначення, а й робить очевидною методика оцінки його величини як суми фізичних значень складових елементів». Розрахунок величини виробничого потенціалу, згідно із запропонованою методикою, представлений так:

$$P_{\text{в}} = Vo\phi + Vmp + Ver + Vm + Vi, \quad (4)$$

де: $P_{\text{в}}$ – величина виробничого потенціалу; $Vo\phi$ – середньорічна балансова вартість основних виробничих фондів з урахуванням витрат на їх модернізацію; Vmp – вартість трудових ресурсів, що включає фонд заробітної плати, фонд матеріального заохочення, витрати на навчання та підвищення кваліфікації; Ver – вартість залучених енергетичних ресурсів; Vm – вартість технології; Vi – вартість інформації [1].

Цей метод розрахунку дає можливість отримати вартісну оцінку виробничого потенціалу, охоплюючи велику кількість ресурсів. Однак чим більше показників беруть участь у розрахунку, тим важче здійснювати оцінку виробничого потенціалу.

Сучасні трансформаційні процеси соціально-економічних, законодавчо-нор-

мативних, організаційних механізмів вносять значні корективи у систему оцінки величини складових частин виробничого потенціалу. Для повномасштабного забезпечення виробничого процесу новими досягненнями можливості підприємств обмежені. На сьогодні підприємства через об'єктивні фактори, специфіку галузевих виробництв не можуть самостійно вирішити проблеми стабілізації та зміцнення виробничого потенціалу. Вони потребують інвестицій для фінансування діяльності, купівлі техніки та обладнання, добрив, засобів захисту рослин, формування оборотних активів.

Для зміцнення виробничого потенціалу необхідно подолати дефіцит ресурсів або за рахунок власних засобів, що доволі складно, або за рахунок залучених засобів, що визначається інвестиційною привабливістю. Слід використовувати також можливості технічного аналізу, оцінювати вплив на діяльність інших підприємств, навколишнє середовище, соціальну сферу. Крім того, нестабільність зовнішнього середовища потребує певного запасу ресурсів у резерві, які не задіяні у виробничому процесі.

У нових умовах господарювання, коли постійно зростає вплив зовнішніх факторів, саме політика держави повинна визначати характер діяльності підприємств і галузей у цілому та створювати умови для їхнього ефективного розвитку. Ідеться про формування економічного середовища, яке визначає можливості взаємовигідного співробітництва підприємств із контрагентами, постачальниками, партнерами, про створення інтегрованих об'єднань, а також про регулювання відносин з державним і місцевим бюджетами.

На нашу думку, не менш важливим для організації ефективної діяльності підприємств у нових умовах господарювання є швидкість адаптації їхніх керівників до сучасних реалій економічного життя.

Таким чином, стабілізація та підвищення ефективності виробництва визначається, насамперед, обґрунтованістю та дієвістю вибраних механізмів в управлінні виробничими відносинами, науково-методичних підходів до формування та використання виробничого потенціалу підприємств і галузей, механізмів державного, ринкового та внутрішньогалузевого регулювання та їх відповідності сучасним умовам господарювання.

Висновки

Сутність та економічний зміст виробничого потенціалу з одного боку проявляється в інтегральних властивостях складових системи, з іншого – у вигляді відносної автономності цих елементів. Тому характерні особливості потенціалу як системи відображаються в його складових. Розподіл ресурсів, які формують виробничий потенціал, дає можливість досліджувати ці підсистеми як самостійні системи. Завдяки такому методичному підходу можна здійснити структурування потенціалу підприємства чи галузі в цілому. Отже, виробничий потенціал – це складна динамічна та ієрархічна система.

Дослідження показали, що величина виробничого потенціалу визначається наявністю, кількістю, якістю та збалансованістю природних, біологічних, матеріально-технічних, трудових, фінансових, інвестиційних, інтелектуальних та інформаційних ресурсів, у процесі взаємодії яких реалізується їхня інтеграційна здатність виробляти певні види та обсяги продукції. Показники ресурсозабезпеченості відображають лише наявність ресурсів, а виробничий потенціал засвідчує їхню інтегральну властивість виробляти кінцеву продукцію.

Беручи до уваги вищевикладене, у сучасних складних умовах розвитку економіки потребує вирішення проблема формування ефективної системи забезпечення та регулювання збалансованості складових потенціалу. Слід визначити

раціональне співвідношення виробничих ресурсів і можливості їхньої взаємозаміни. У зв'язку з цим, особливої актуальності набувають механізми локальної інтенсифікації наявного виробничого потенціалу.

Таким чином, існуючі теоретичні підходи до вивчення ресурсного потенціалу продовольчого виробництва дали можливість визначити, що:

- відповідність потенціалу сучасним умовам господарювання забезпечується кількісною та якісною структурою, співвідношенням і важливістю ресурсів;

- аналіз та оцінка ефективності використання виробничого потенціалу, механізмів його формування і розвитку здійснюється через організаційно-економічні зміни та вдосконалення виробничої діяльності з метою підвищення ефективності господарювання;

- для формування і розвитку потенціалу можна використовувати структурування та вдосконалення взаємодії його елементів, що повинно бути спрямовано на адаптацію до постійно змінних умов зовнішнього середовища;

- ефективна дія структурних елементів потенціалу, створення сприятливих вихідних умов їхнього розвитку для досягнення поставленої мети і успішного функціонування виробничої системи в цілому залежать від інноваційного, інвестиційного, інтелектуального, інформаційного потенціалів, які визначають ступінь економічного розвитку системи.

Література

1. *Авдєєнко В. М.* Производственный потенциал промышленного предприятия / В. М. Авдєєнко, В. А. Котлов. – М. : Экономика, 1989. – С. 74-82.

2. *Коденська М. Ю.* Стан розвитку сільськогосподарського виробництва та концептуальні засади його інвестування / М. Ю. Коденська // Економіка АПК. – 2004. – № 5. – С. 71-76.

3. *Лукинов И. И.* Аграрный потенциал : исчисление и использование / И. Лукинов, А. Онищенко, Б. Пасхавер // Вопросы экономики. – 1988. – № 1. – С. 12-18.

4. *Росоха В. В.* Методологічні аспекти формування та розвитку потенціалу підприємств аграрної сфери АПК / В. В. Росоха // Економіка АПК. – 2005. – № 8. – С. 36-42.

5. *Горяча О. Л.* Методичні підходи до оцінки виробничого потенціалу підприємства / О. Л. Горяча // Шляхи рішення проблем функціонування економічних систем // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – Серія економічна. – Вип. № 630. – Харків, 2004. – С. 92-99.

6. *Золотих І. Б.* Виробничий потенціал : суть, склад і призначення / І. Б. Золотих // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв : МДАУ, 2008. – Вип. 3(54), Т. 1. – С. 55-59.

7. *Іщук С.* Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств / С. Іщук // Регіональна економіка. – 2005. – № 3 – С. 48-56.

8. *Левченко Ю. Г.* Управління виробничим потенціалом підприємств харчової промисловості / Ю. Г. Левченко, О. А. Чердиченко // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – К. : НУХТ, 2010. – № 35 – С. 128-133.

9. *Побережна Н. М.* Ефективність використання виробничого потенціалу : теоретичний та практичний аспекти / Н. М. Побережна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 3. – С. 213-219.

10. *Сергієнко Т. І.* Вимірювання величини і рівня ефективності використання виробничого потенціалу підприємства / Т. І. Сергієнко // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2013. – № 52. – С. 107-113.

11. *Чевганова В. Я.* До питання визначення економічної категорії «потенціал підприємства» / В. Я. Чевганова, Ю. В. Карпенко // Регіональні перспективи. – 2009. – № 2-3 (9-10). – С. 214.

12. *Свободин В. Н.* Производственный потенциал сельскохозяйственного предприятия и оценка эффективности его использования / В. Н. Свободин // Вестник статистики. – 1984. – № 10. – С. 5-11.

13. *Попов А. И.* Повышение эффективности формирования экспортного потенциала предприятий : автореф. дисс. ... канд. экон. наук / А. И. Попов. – Симферополь : КГАУ, 1998. – 156 с.

14. *Коларж И. Я.* Оценка производственного потенциала (капитала) предприятия / И. Я. Коларж // Экономика и управление. – 1997. – № 3. – С. 30-31.